

tion at this stage of Ukrainian criminal law specific object will play its role in improved structuring of social relations, combined under the leadership of generic object.

The specific object is the theoretical and practical tool, the use of which directly contribute to the further development of domestic criminal law.

Key words: *object of the crime, classification of objects, object types.*

УДК 344.21

І.П. Міщук,
Є.А. Слюсарчук

**ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ
БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ОБ'ЄКТА СКЛАДУ
САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ
АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ (СТ. 407 КК УКРАЇНИ)**

У статті розглянуто питання, пов'язані з безпосереднім об'єктом складу самовільного залишення військової частини або місця служби, що передбачений ст. 407 КК України. Після проведення дослідження позицій фахівців, законодавства та судової практики, авторами запропоновано власне визначення безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, як суспільних відносин, пов'язаних із встановленим порядком перебування військовослужбовця у військовій частині або місці служби.

Ключові слова: *об'єкт, військові злочини, військова частина, самовільне залишення, місце служби, порядок проходження, перебування.*

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 17 Конституції України захист суверенітету й територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканості покладаються на Збройні сили України [1]. Це свідчить про те, що Збройними силами України доручено важливі функції у сфері реалізації державної внутрішньої та зовнішньої політики. І зрозуміло, що від належного виконання військовими формуваннями покладених на них державою й суспільством обов'язків залежить забезпечення національної безпеки нашої країни.

Тому очевидно, що злочини у військовій сфері природно сприяють падінню авторитету державної влади, поширенню в суспільстві страху перед зовнішніми та внутрішніми загрозами, аморальності, неповаги до військовослужбовців та знижують престижність військової служби. Через це законодавець поставив під особливу кримінально-правову охорону суспільні відносини, що виникають із приводу встановленого порядку несення або проходження військової служби, за посягання на які передбачена відповідальність у Розділі XIX Кримінального кодексу (далі – КК) України «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)» [2]. Такі злочини належать до діянь, що характеризуються підвищеним ступенем суспільної небезпеки. Це обумовлю-

ється тим, що згадані злочини завдають шкоду суспільним відносинам, пов'язаним із військовою безпекою держави.

Зазначимо, що військова злочинність як явище завжди «супроводжує» військові формування, однак на сьогоднішньому етапі існування України, з огляду на непросту ситуацію в оборонній сфері, стає ще більш небезпечною. Крім того, через останні події військова служба в Збройних силах України стала супроводжуватися реальною загрозою загибелі військовослужбовців; почастишали випадки вчинення деяких злочинів проти порядку проходження військової служби: самовільного залишення військової частини або місця служби, дезертирства та ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом. На жаль, приділити увагу всім вищезазначеним злочинам неможливо в межах однієї статті, тому зосередимося на злочинному діянні, передбаченому ст. 407 КК України «Самовільне залишення військової частини або місця служби», зокрема на його безпосередньому об'єкті. Актуальність такого дослідження є безспірною, адже незважаючи на закріплення вказаного діяння в кримінальному законодавстві, протягом багатьох десятиліть питанням саме безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, не приділялося достатньої уваги, а результати раніше проведених досліджень у певних моментах суперечать один одному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання, пов'язані із зазначеним складом злочину, висвітлювалися в працях В.О. Бадаєвського, С.Ф. Денисова, М.І. Панова, М.М. Сенька, С.О. Харитонова та інших фахівців. Як було встановлено, відносно родового об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, у науці кримінального права дискусія практично відсутня, адже більшість учених сходяться на одній спільній точці зору. Так, за пануючою в літературі думкою, до якої схиляються й автори статті, родовим об'єктом досліджуваного складу злочину є суспільні відносини, що забезпечують встановлений порядок проходження військової служби [3, с. 45; 4, с. 545]. Щодо безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, варто вказати, що в літературі відсутнє його єдине бачення.

Формування цілей. Метою статті є дослідження безпосереднього об'єкта складу самовільного залишення частини або місця служби; на підставі вивчення наукової літератури, законодавства та судової практики запропонувати власне визначення безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України.

Виклад основного матеріалу. Слід звернути увагу, що окремі зарубіжні дослідники вважають безпосереднім об'єктом самовільного залишення частини або місця служби суспільні відносини, що характеризують або порядок проходження військової служби [5, с. 125], або порядок

перебування на військовій службі [6, с. 44], або порядок безперервності проходження військової служби [7, с. 5]. Більшість українських учених, у свою чергу, схилиються до думки, що безпосереднім об'єктом самовільного залишення частини або місця служби виступає саме порядок проходження військової служби [4, с. 545].

Однак розглядати як безпосередній об'єкт досліджуваного складу злочину суспільні відносини, що охороняють порядок проходження військової служби чи порядок безперервності її проходження, буде не зовсім правильно, оскільки зміст вказаних об'єктів дещо «ширший» за обсягом, аніж ті суспільні відносини, на які посягає суб'єкт злочину під час самовільного залишення військової частини або місця служби.

Так, проходження військової служби передбачає не тільки знаходження військовослужбовця на військовій службі протягом встановленого терміну та виконання ним своїх обов'язків, але й призначення на посаду, присвоєння військового звання, атестацію та інші обставини [8, с. 53]. Самовільне залишення військової частини або місця служби не може безпосередньо зазіхати на низку відносин, що виникають через зазначені обставини.

Виходячи з вищесказаного, вважаємо, що буде правильним визнати як безпосередній об'єкт складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, суспільні відносини, пов'язані зі встановленим порядком перебуванням військовослужбовців у військовій частині або місці служби. Пояснимо свою позицію. Звернувшись до словника української мови, бачимо, що під визначенням поняття «перебувати» мається на увазі «міститися, розташовуватися, знаходитися, бути десь постійно» [9, с. 234]. Цей термін використаний у п. 1 ст. 22 Закону України від 25.03.1992 «Про військовий обов'язок і військову службу» [10] в словосполученні «перебувати на військовій службі», що на підставі розглянутого вище тлумачення можемо трактувати як постійне знаходження військовослужбовця в межах розташування військової частини або місця служби. Отже, саме встановлений порядок перебування, і ніщо інше, у військовій частині або місці служби забезпечує підтримку бойової готовності війська в цілому, а самовільне залишення частини або місця служби руйнує її виключно шляхом покидання військовослужбовцем свого постійного місцезнаходження (військової частини або місця служби).

Так, наприклад, згідно з матеріалами справи № 1-149/11, що була розглянута Стрийським міськрайонним судом Львівської області, Р. у період з 22 листопада 2010 року по 26 листопада 2010 року та повторно в період з 13 грудня 2010 по 17 грудня 2010 року не з'явився у військову частину без поважних причин, а проводив час на власний розсуд за місцем свого проживання [11], що свідчить про те, що Р. порушив саме порядок встановленого перебування у відповідній військовій частині.

Висновки. Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити, що, на нашу думку, питання, пов'язане з безпосереднім об'єктом складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, в науці кримінального права є недостатньо дослідженим. Так, більшість джерел визнає безпосереднім об'єктом самовільного залишення військової частини або місця служби суспільні відносини, що забезпечують порядок проходження військової служби, яке, на наш погляд, є негочним. Вивчення спеціальної літератури, законодавства та судової практики дозволяє запропонувати визначення безпосереднього об'єкта складу злочину, передбаченого ст. 407 КК України, як суспільні відносини, пов'язані зі встановленим порядком перебування військовослужбовця у військовій частині або місці служби. При цьому, вказані суспільні відносини є складовими тих суспільних відносин, що забезпечують установлений порядок проходження військової служби, які, у свою чергу, є родовим об'єктом досліджуваного складу злочину.

Використані джерела:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К. : Право, 1996. - 51 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 25-26. - 131 с.
3. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : [навч. посібник] / [Г. М. Ангісімов, Ю. П. Дзюба, В. І. Касинюк та ін.] ; за ред. М. І. Панова. - Х. : Право, 2011. - 184 с.
4. Сучасне кримінальне право України : курс лекцій / А. В. Савченко, В. В. Кузнецов, О. Ф. Штанько. - К. : Вид. Паливода А.В., 2006. - 636 с.
5. Сызранцев В. Г. Воинские преступления: Комментарий к главе 33 УК РФ / Сызранцев В. Г. - СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. - 304 с.
6. Уголовное право Российской Федерации. Преступления против военной службы : учебник / Под. ред. Н. А. Петухова. - М. : НОРМА, 2002. - 208 с.
7. Янков А. Уголовный кодекс и армия / Янков А. // Красная звезда. - 1999. - 3 апреля. - С. 5-9.
8. Сенько М. М. Кримінальна відповідальність за самовільне залишення військової частини або місця служби : дис. ... к. ю. н. : 12.00.08 / Сенько Микола Миколайович. - К., 2005. - 245 с.
9. Словник української мови / За ред. І. К. Білодіда та ін. - В 10 т. - К. : Наукова думка, 1975. - Т. 6. - 832 с.
10. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 04 квітня 2006 року // Голос України. - № 85, 12 травня 2006 р. - С. 12-17.
11. Матеріали справи № 1-149/11. Стрийський міськрайонний суд Львівської області. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/14127496>

Мишук И.П., Слюсарчук Е.А. Особенности определения непосредственного объекта состава самовольного оставления военной части или места службы (ст. 407 УК Украины)

В статье рассматриваются вопросы, связанные с непосредственным объектом состава самовольного оставления военной части или места службы, который предусмотрен ст. 407 УК Украины.

После проведения исследования позиций специалистов, законодательства и судебной практики, авторами предложено собственное определение непосредственного объекта состава преступления, предусмотренного ст. 407 УК Украины, как общественных отношений, связанных с установленным порядком пребывания военнослужащего в военной части или месте службы.

Ключевые слова: *объект, военные преступления, военная часть, самовольное оставление, место службы, порядок прохождения, пребывания.*

Mishchuk I.P., Slyusarchuk E.A. Features of decision of direct object of composition of wilful abandonment of military part or place of service (article 407 CC of Ukraine)

The article is dedicated to the research of problems connected with the direct object of crime against the order of passage of military service - wilful abandonment of military part or place of service, what is foreseen the article 407 Criminal Code of Ukraine. It is established that the generic object of the investigated crime are the public relations, which provide the established order of passing of military service. In relation to the direct object of this crime, the author specifies that there isn't common vision on it in the theory of criminal right. Most scientists define that the direct object of crime, what is foreseen the article 407 Criminal Code of Ukraine, is public relations, which provide an order passing of military service, that are more wide concept, then the subject of wilful abandonment of military part or place of service trenches really upon what. It is explained by that passing of military service envisages not only being of serviceman on military service during the set term and implementation of his duties but also assigning for position, appropriation of military rank, attestation and other circumstances. Wilful abandonment of military part or place of service can not directly trench upon the row of relations that arise up in connection with the marked circumstances.

After research of specialists' positions, legislation and judicial practice, an author is offer the own decision of direct object of crime, what is foreseen the article 407 Criminal Code of Ukraine, as the public relations, which are connected with the established order of stay of a serviceman in a military unit or place of service. In fact a term «to be in military service» means the permanent being of the serviceman within the limits of location of military part or place of service. Because the set order of stay, and nothing other, in military part or place of service provides support of alertness of army on the whole, and wilful abandonment of part or place of service destroys it exceptionally if the serviceman leaves of the permanent location (military part or place of service).

Key words: *object, military crimes, military part, wilful abandonment, place of service, order of passing, stay.*